

Krščanski simbol vode kot navdih slovenskega leposlovja

DOI: 10.4312/SSJLK.62.48-56

Edvard Kovač, Filozofska fakulteta ICT, Toulouse, Francija; Teološka fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana; edvard.kovac@guest.arnes.si

Avtor v prispevku najprej predstavi krščansko simboliko krstne vode, ki ima dvoje razsežnosti: očiščevanje in novo življenje. Nato pa na dveh primerih pokaže, kako je ta simbolika vplivala na slovensko leposlovje. Pri pesniku Francetu Prešernu v *Krstu pri Savici* je krstna voda simbol poti iz nasilja v duhovno prerojenje in vstopa v novo zapoved Ljubezni. Pesnik Simon Gregorčič v pesmi *Soči* predstavi vodo te reke kot odsev večne lepote in rajske čistosti, ki še ni skaljena s človeško hudobijo. Oba pesnika povezujeta biblične podobe s slovensko pokrajino, kjer voda postane simbol eshatološkega upanja in narodne usode. Simbolika vode tako združuje svetopisemska izhodišča o Božji dobroti z umetniškim izrazom očiščenja in večnih radosti.

krstna voda, očiščevanje, novo življenje, Duh, Ljubezen, France Prešeren, Simon Gregorčič

This article first presents the Christian symbolism of baptismal water, which has two dimensions: purification and new life. Then, using two examples, it shows how this symbolism has influenced Slovenian literature. In France Prešeren's epic poem *Krst pri Savici* (The Baptism at Savica Falls), baptismal water is a symbol of the path from violence to spiritual rebirth and entry into the new commandment of Love. In the poem *Soči* (To the Soča), Simon Gregorčič presents the water of this river as a reflection of eternal beauty and heavenly purity, still untainted by human wickedness. Both poets connect biblical images with the Slovenian landscape, in which water becomes a symbol of eschatological hope and national destiny. The symbolism of water thus combines biblical principles of God's goodness with the artistic expression of purification and eternal joys.

baptismal water, purification, new life, Spirit, Love, France Prešeren, Simon Gregorčič

1 Uvod

Zahodno meništvo se je porodilo v 4. stoletju iz samostanskih skupnosti svetega Martina Tourskega.¹ Martinovo meništvo je vplivalo tudi na nastanek in misijonski razmah

- 1 Sredi 5. stoletja je stoletje za sv. Martinom v zahodni Norik prišel tudi sv. Severin. Ta je prav tako ustanavljal meniške skupnosti, ki pa so bile pod vplivom avguštinskih skupnosti. Nimamo virov, da bi te skupnosti pozneje neposredno vplivale na evangelizacijo Slovencev. Če sledimo življenjepisu, ki ga je napisal Severinov učenec sv. Evgipij, potem lahko rečemo, da je sv. Severin našel v svojem času že zelo živo Krščansko Cerkev, a je podobno kot sv. Martin moral miriti močno sprte strani, ki so doživljale hudo krizo zaradi prepletanja različnih političnih interesov med germanskimi in romanskimi narodi (prim. Bratož 1979).

Urška Perenič (ur.): *Voda v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*.

Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2026

(zbirka Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 62)

ISSN 2386-0561, e-ISSN 2386-057X

ISBN 978-961-297-845-7, 978-961-297-846-4 (PDF)

irskega meništvu, njegove evangelizacije pa smo bili v 10. stoletju deležni še Slovenci. Brižinski spomeniki so priče teh dogodkov. Sam sv. Martin je nosil v sebi evangeljski polet, zaradi česar je kar dvakrat potoval skozi naše kraje ter v panonski Savariji krstil svojo mater. V njegovi teologiji je bil sveti krst vode in Duha nekaj osnovnega. Z njim je namreč utrjeval temeljno krščansko prepričanje, po katerem je Kristus pravi Bog in človek, hkrati pa je Božje stvarstvo tudi narava, ki je torej v takem pogledu nekaj lepega in daleč od zavržnosti oziroma nizkotnega. Temu sta nasprotovala arijanizem in gnosticizem, ki ju je imel sv. Martin za zmoti in je videl v njiju nevarnost za samo krščanstvo.² Besedno se je zato spopadal s premočno arijansko duhovščino ter s svojo milino in hkrati z jasno mislijo vseeno uspel. Za prav takšnega, torej jasnega in milega, ima sv. Martina njegov življenjepisec Sulpicij Sever – pa tudi slovenski zgodovinar Rajko Bratož, ki dodaja, da je (ko gre za sv. Martina) Sulpicij Sever kljub hagiografskemu pretiravanju verodostojen (Sever 2017: 216). Ravno milina sv. Martina je bila tudi teološko izhodišče, ki so ga za svojega vzeli irski misijonarji, ko so po vzoru svetnika in krščanskih očetov zagovarjali stališče, da se je pri krstu Janeza Krstnika Božji Duh dotaknil vode. Posledično krščujemo v imenu vseh treh oseb Svete Trojice, ki so v medosebnem razmerju Ljubezni.

Odtod lahko lažje razumemo, zakaj misijonsko delo irskih menihov imenujemo mila evangelizacija, saj je zanjo značilno, da pristopa k vsakemu ljudstvu s spoštovanjem in upošteva njegove kulturne značilnosti. Konkretno se je to pokazalo v primeru »pokristjanjenja« starih slovanskih bogov, ki so jih irski menihi zamenjali s svetnimi. Zato so lahko Slovenci ohranili stare slovanske običaje ter krščanstvo imeli (skupaj z obredjem) za vero, ki jim je bila blizu. Spomnimo še, da je bila staroslovanska religija zelo sakrifična, saj so imeli njeni pripadniki številne žrtvenike po hribih in gorah. Te daritvene oltarje pa so Irci zamenjali z znamenji in kapelicami. Ni čudno, da je slovenski prostor še danes posejan s cerkvicami! Ta idiličnost slovenskih dežel se je ohranila tudi zaradi romarskih svetišč po višinah, kamor so se tukajšnji ljudje zatekali v obdobjih, ki so jih zaznamovale tri nadloge: kuga, lakota in vojska. In v teh svetiščih so ob shodih ljudi blagoslovljali z blagoslovljeno vodo. Slednja pa je nadaljevala vlogo krstne vode, ki je predvsem pomenila očiščevanje in bila obenem simbol rodovitnosti, se pravi znak novega življenja. Poglejmo si поблиže, kakšen je pomen krstne vode.

2 Voda kot vir krstne milosti

V ospredju krščanske simbolike je gotovo voda kot vir krstne milosti, ki ima od vsega začetka dvojni pomen: je simbol očiščevanja in hkrati novega življenja. Ker je veliki cerkveni učitelj sv. Avguštin v svoji teologiji poglobljeno razvijal nauk o izvirnem grehu, je vso

2 Arijanizem je nauk, ki ga je razvijal Arij iz Aleksandrije. Bil je obsojen na vesoljnem Nicejskem cerkvenem zboru leta 325. Trdil je, da Kristus ni bil pravi Bog, ampak le nekakšen demijurg. Gnosticizem tistega časa pa je izšel iz perzijskega dualizma in je trdil, da obstaja dvoje počel: dobro, ki je duhovnost, in pa zlo, ki je materialnost in ga je mogoče spoznavati iz lastnih spoznavnih zmožnosti.

zahodno teologijo usmerjal predvsem v prvi pomen krsta, se pravi k osvoboditvi »madeža izvirnega greha«. Vendar pa ostaja tudi Avguštin krščanski mislec v polnem pomenu besede in ima zares lepe poudarke o novem življenju, življenju ljubezni, ki prihaja iz krstne vode. Zato najprej govori o prijatelju, ki bi se »rad prerodil v krstu« (Avguštin, VIII, 2), pozneje pa pripominja, kako se je tudi sam »sklenil preroditi«. In ko je že bil enkrat krščen, radost novega življenja opiše z naslednjimi besedami: »V tistih dneh sem bil nenasiten s sladkostjo, ki sem jo okušal.« Da bi lahko opisal svoj veselo razpoloženje, ker ga je oblila krstna voda, potrebuje besede nežne glasbe: »Koliko sem prejokal ob tvojih himnah in spevih, v globokem ganotju, ko sem poslušal sladko doneče glasove« (Avguštin IX, 6).

Pomen te prvotne ljubezni je veselje modrosti, »ki se je igrala nad vodami« in ki jo opisuje biblična Knjiga stvarjenja. Tudi današnji krstni obrednik Katoliške Cerkve se ob začetku blagoslova krstne vode sklicuje na začetek Geneze in pravi, da je »Božji Duh že ob začetku sveta plaval nad vodami, da bi voda že tedaj prejela posvečevalno moč« (Sveti krst, 34). Izrecna je tudi modrostna Knjiga pregovorov, ki pravi, da se je modrost pred Stvarnikom »veselila dan za dnem, se ves čas igrala pred njim« (Pregovori 8,30).

Vendar pa je res tudi, da je vidik novega veselega življenja, ki ga prinaša krstna voda, poudarjala predvsem vzhodna teologija. Njen tipični predstavnik je Ciril Jeruzalemski iz 4. stoletja, ki je v svojih katehezah v Jeruzalemski Cerkvi, ki prav tako priznava očiščenje, zelo doživeto poudarjal novo življenje, ki mu pomeni radost osebnega odnosa z Bogom. Primerja ga z vznepenostjo ženina in skupaj s psalmistom vzklika: »Veselijo naj se nebesa in zemlja naj se raduje« (Kateheze, 3,1).

Judovski preroki, ki jih ravno tako rad navaja Jezus Kristus iz Nazareta, pa so denimo napovedovali vrnitev iz babilonske sužnosti preko puščave, ki bo ozelenela, in se bodo po njej pretakali bujni potoki: »Kajti v puščavi se bodo odprli vrelci, v pustinji potoki« (Izaija 35,6). Takšna polnost življenja bo nastopila po Izaijevih besedah, saj bo konec pregnanstva.

Krst vode kot poti spreobrnjenja in izmivanja krivde je poznalo že predkrščansko judovstvo. Novejše študije poudarjajo, da krsta Janeza Krstnika, na katerega se prav tako sklicuje že omenjeni krstni obrednik, ni mogoče razumeti brez sobesedila esenske skupnosti, ki je v času nastopa preroka Janeza ob Jordanu dosledno prakticirala ravno takšen krst očiščevanja. Vendar pa, tako francoski teolog Daniel Vigne, Kristusov krst v reki Jordanu s strani Janeza Krstnika prinaša nekaj povsem novega. Ne gre namreč več samo in zgolj za spreobrnjenje, tudi ne zgolj za sestop v bedo človeka, ampak tudi za razkritje večne ljubezni (Vigne 1990: 801 sl.).³

Lahko povzamemo, da je simbol vode v slovenski krščanski zavesti povezan predvsem z očiščevanjem in se naslanja na delovanje Janeza Krstnika ob reki Jordan. Obenem je

---

3 Kakor še poudarja Daniel Vigne, je šlo pri esenih predvsem za askezo, h kateri je spadalo umivanje, medtem ko je bil Janezov krst tudi klicanje Božjega usmiljenja, ki se je razkrilo pri samem Kristusovem krstu, ko se je zasljal glas: »Ti si moj ljubljeni sin, nad Teboj imam veselje!« (Marko 1,11)

pomen vode pri svetopisemskih prerokih še veliko globlji in pomeni novo življenje ali celo začetek večnih radosti. V tem duhu lahko milostna voda človeka pripelje nazaj v rajsko stanje in pomeni polnost življenja tam, kjer kraljuje mir. Zato lahko tudi rečemo, da se pomen vode in krščanskem razodetju povezuje z eshatološko dimenzijo, ki razkriva večno Ljubezen.

V ozadju pa je vendarle dilema, ki jo je skušal razrešiti že apostol Pavel, ko se je spraševal: Kakšna je razlika med prvim in drugim Adamom? Ali je Kristus kot drugi Adam samo tisti, ki vzpostavlja poprejšnje stanje človeka v raju? To bi pomenilo, da le popravlja človekovo hudo napako. Kaj pa če prinaša nekaj povsem novega, tj. tisto, česar človek še nikoli ni imel – in kar seveda tudi nikoli ni bil.

Krščanstvo je razvilo nauk o čisto novem Adamu, ki sicer vzame našo človeško naravo, se pravi greh prvega Adama, vendar pa starega človeka tudi osvobaja in mu prinaša nekaj čisto novega, nebeškega (Korinčani, 45–48). Ta nebeška novost pa je neskončno usmiljenje in je odpuščanje iz ljubezni. Krstna voda pomeni novo življenje, ki nikoli ne more usahnuti. Zato po krščanskem gledanju na krst ne gre za kakšno pogodbo, kaj šele članstvo, ki bi ga bilo mogoče prekiniti. Krščanska teologija govori o »neizbrisnem znamenju«, kar pomeni biti trajno zaznamovan z Božjo dobroto. Božja dobrota, ki prihaja od Jezusovega krsta pa nikoli ne premine, kakor nikoli in nikdar ne usahneta njegova zvestoba in usmiljenje. Bog se nikoli ne kesa svojih obljub, kajti njegove ljubezni oziroma Ljubezni ni konca.

Poglejmo si поблиže, kako simbolika krstne vode odmeva v znamenitem Prešernovem epu oziroma pesnitvi *Krst pri Savici* in kako v preroški pesnitvi Simona Gregorčiča z naslovom *Soči*.

3 Iskanje krstne milosti

A preden se поблиže lotimo znamenitega *Krsta pri Savici*, naj opozorimo, da ta pesnitev nastane po zapisu in objavi *Sonetov nesreče*. Prvi sonet *O Vrba, srečna draga vas domača* je uvodni akord, ki poudari izgubo raja in izraža veliko nostalgijo po domačem kraju, ki ga pesnik pojmuje kot tiho srečo, napolnjeno s harmonijo, z dekletom in lepoto, ki ga obdaja. To je z rajskim vrtom, kjer delo ni prekletstvo in kjer so tudi vode mirne in spokojne.

Središčna tema je zelo biblična in Prešeren prav po avguštinovsko opisuje stanje po izvirnem grehu. Pravzaprav se pesnik identificira z Adamom, ki je izgubil srečo in radost. Vzrok temu je bila poželjivost po znanju, ki ga razume kot težnjo po moči – in po »imeti«. To je tisto hlastanje po uspehu, ki ga ne more pogasiti nobena voda. Zato mora oditi v širni svet, da bi znova našel srečo. Toda vse se mu izmika. Izgine tudi harmonija neba, zemlje in voda. Gre za vsakodnevno pehanje, ki nas osiromaši za mir v duši. Pesnikova duša je postala kakor morje, kjer se viharji poigravajo z njim. O mirni plovbi pa lahko samo sanja. Pri tem si zamišlja, kako bi bilo, če bi se znal upreti hudobcu, zviti kači in bi ostal doma. Simbol mirne vode se že javlja, toda poti na mirno gladino jezera, po katerem bi mirno plula njegova barka, ni najti. V *Svetem pismu*, npr. v *Visoki pesmi*, so deroče vode tudi simbol smrti. Zato si pesnik resnično želi, da »ne bil viharjov notranjih b'igrača« (Prešeren 2022: 165).

Zanimivo je, da pesnik vidi zagotovilo mirnega življenja, ki je v sozvočju z naravo, z drugimi ljudmi in tudi s samim seboj, v podobi svetega Marka, ki mu je posvečena podružna cerkvena v njegovi rojstni (srečni in dragi domači) vasi. S tem se ponovno vračamo k motivu krstne vode in simbolnim pomenom krsta v reki Jordan (s tem pa teološki povezavi). Slednja izhaja iz dejstva, da evangelist Marko svoje poročilo o Jezusovem delovanju v *Svetem pismu* začneja prav z dogodkom krsta v omenjeni reki. Toda to je le daljna slutnja možnosti spreobrnjenja od zla k Ljubezni, ki prihaja iz žuborenja vode in Duha, česar pesnik še ne upa izgovoriti. Zaenkrat je njegov rajski vrt, ki ga ponazarja vas Vrba, docela izgubljen.

Kajti preden bo pesnik prek podobe Bogomile, se pravi simbola Ljubezni in odrešenja, prešel k novemu upanju in sanjal o spravi, miru in sreči, mora doživeti najhujše posledice izvirnega greha, ki presegajo zgolj izgubo lastne sreče. Gre za hudobijo nasilja, gospodovalnosti in morije, ki zaznamuje svet po padcu. To je ključno za razumevanje Prešernovega Uvodu h *Krstu pri Savici*, saj natančneje definira naravo zla, ki ga pesnik opisuje. Nasilja ni mogoče premagati z nasiljem, sploh če so v ozadju poštenje, moški ponos, svobodoljubnost, pripravljenost žrtvovati samega sebe, kar sicer ni dovolj, da bi bilo zlo premagano. Vendar to ne zmanjšuje spoštovanja junaštev mladih fantov, ki so pripravljeni za svoj narod, jezik in starodavno postavo, tj. izročilo, umreti. Ker ni rešitve v novem nasilju, je ugonobitev mladih rodov mogoče preprečiti samo z nečim novim in kar je nova zapoved Ljubezni. Če pesnikov junak Črtomir uide smrti, je to zato, da bi svoje ljudstvo rešil na drugačen način. Pot k novemu življenju torej nista ne ogenj ne meč, ampak nova Ljubezen iz vode in Duha.

Če beremo Prešernovo pesnitev *Krst pri Savici* kot celoto, ni težko ugotoviti, da je pesnik navdahnjen z obema krščanskima pojmovanjema vode: njeno očiščevalno močjo in darom novega življenja. Simbol vode slapa v *Krstu pri Savici* pomeni najprej zapuščenje starega človeka, človeka nasilja in maščevalnosti. Hkrati pa bujnost vode v slapu že napoveduje nov pomen. Obilje vode ponazarja in pomeni obilje Božjih dobrot, ki vabijo v novo življenje, v življenje Ljubezni. Pri slapu Savice Črtomir doživi resnično očiščenje, zatem pa v krstu preroben vstopi v Ljubezen.

Prešernoslovci so povečini enačili pesnika z likom Črtomirja, ki želi povedati, kako je Prešeren v *Krstu pri Savici* znova našel stik s krščanstvom.⁴ Janko Kos pa v knjigi *Prešeren in krščanstvo* (2000) zagovarja stališče, da je čistost Bogomiline duše bila dejanski odraz pesnikove notranjosti; ta mu je služila kot navdih za podobo svetniškega dekleta, ki v globini svojega srca polno doživi lepoto krščanske Ljubezni in z njo nagovori tudi svojega izbranca.

---

4 Posvetilni sonet Matiji Čopu v pesnitvi *Krst pri Savici* izraža pesnikovo veliko žalost ob izgubi prijatelja vse tja do »groba bolečine«. Vendar je objava te posvetitve v *Poezijah* lahko tudi vez med *Soneti nesreče* in samim *Krstom*, saj se je Kristus pri svojem krstu spustil prav tja do globin človeškega obupa in človeka znova dvgnil v življenje.

Razumljivo je, da je Prešeren ključne dogodke iz *Krsta pri Savici* postavil ob vodo, najprej Blejskega in nato Bohinjskega jezera. Pesnik dekliško lepoto Bogomile prepozna na »osredku«, se pravi na otočku Blejskega jezera, prav tako pa pesnitev doseže višek, sam krst, ob Bohinjskem jezeru.

Najprej je tukaj Blejsko jezero, ki ga primerja z ostanki raja na zemlji: »Dežela kranjska nima lepšga kraja, ko'je z okol'šno ta, podoba raja« (Prešeren 2022: 178). Na njem je svetišče in služabnica boginje Žive, ki jo pesnik primerja s svečenico boginje Here. Bogomila v pesnitvi nastopa kot preroška figura, ki pripravlja pot kasnejšemu čaščenju prave ženskosti, tiste, ki je najbližja Bogu in ji je ime Devica Marija. Ko Bogomila izpove svojo novo vero, tudi prizna(va): »Kolikokratov sem tod v samoti klečala, klicala pomoč Marije« (prav tam: 187). Po krstu iz vode in Duha bo sama postala podoba nebeške kraljice, zato bo lahko Črtomir zaznal njeno sijoče obličje, ki je postalo: »od veselja svet obraz device« (prav tam: 192).

Ima pa Bohinjsko jezero sprva tudi podobo visokih voda, ki vabijo v smrt. Zato Črtomir ob njem obupan sloni nad svojim krvavim mečem in »z očmi valov globoki brezen meri«, ker »življenje misli vzeti si v slepi veri« (Prešeren 2022: 181). K sreči privesla mimo obrežja ribič, ki Črtomirja povabi na barko in mu pove, da je še druga pot, kako uiti žalosti in globokemu breznu. Razlagalci Prešernove pesnitve se doslej niso veliko ukvarjali z vprašanjem simbolnega pomena ribiča (in njegovih tovarišev), ki močno spominja na galilejskega ribiča Simona, ki je od učitelja iz Nazareta prejel naročilo: »Ne boj se, odslej boš ljudi lovil!« (Luka 5,10) Črtomir jih hoče ob koncu, predno odide v Oglej, kjer se bo pripravljajal na misijonsko delo pri rojaki, pošteno nagraditi, saj so mu rešili življenje. Pa vendar jim da le mero zlata, pri čemer prosi, naj ostalo razdelijo ubogim. Črtomir je po krstu iz vode in Duha že pod vlivom Bogomilnega navdiha, saj ne kopicji ne moči ne zlata. Živeti želi tako, kakor uči evangelij.

Bogomila predstavlja tudi odločilno spodbudo za Črtomirov prejem krsta, saj v bližini čudovitega slapa Savice prepozna velikodušnost Božje ljubezni. Zato svojega ljubega, ki mu bo v duhu ostala zvesta vse življenje, roti, naj ji izpolni edino prošnjo, ki jo ima pred njegovim odhodom, to pa je, da se vsaj malo zamudi, »saj voda je blizu in duhovni tudi«. Tako se Črtomir molče, v tihoti svete skrivnosti in ob sijočem Bogomilinem obrazu »z duhovnim bliža Slapu Savice« (Prešeren 2022: 192). Prav ta Črtomirov molk pove, da se bliža neizrekljivi skrivnosti. Najgloblje skrivnosti, posebno še skrivnosti Ljubezni, se najlepše izražajo le z molkom. Podobno je v Tretji Mojezesovi knjigi (10,3) Bog razodel, da se izkazuje svetega in veliki duhovnik Aron je ob tej skrivnosti svetosti »ostal tiho«. Toda ob njem ostaja svetloba in tiha lepota Bogomilnega obličja.

Prešeren ni samo z Bogomilnim imenom in navdušenjem nad krstno vodo končal svojega velikega speva, ampak je njeno ime postavil tudi v posvetilo Matiju Čopu na čelo same pesnitve: »Da srečen je le ta, kdor z Bogomilo up sreče unstran groba v prsih hrani« (Prešeren 2022: 172).

4 Soča kot izvir in divji tok Gregorčičeve pesnitve *Soči*

Urednik in pesnik Anton Medved je dve leti po smrti pesnika Simona Gregorčiča, leta 1908, v prvi izdaji *Poezija Simona Gregorčiča* zapisal, da je pesnik že kot deček »z velikim užitek prebiral Prešerna, katerega je globoko poznal in visoko cenil« (Medved 2002: 9). Gotovo je v dijaškem semenišču prebiral tudi Prešernov *Krst pri Savici* in si s svojim pesniškim talentom zamišljal dogodke ob Blejskem in Bohinjskem jezeru. Zanimivo je, da se mu podobe dveh slovenskih jezer ne javljajo ob spodnjem toku Soče, kjer se reka upočasi. V njeni ležernosti pa vidi le žalost, ki skriva črno slutnjo, čemu vse bo še priča.

Če v Gregorčičevi pesnitvi *Soči* želimo iskati in najti simbolni pomen in morda celo podobo izvira radosti in brezgrešnega veselja, kar prinaša krstna milost, potem moramo iti na začetek pesmi, medtem ko se simbolika očiščevanja razkrije šele v drugem delu in na koncu pesmi. Pesnik nas že na začetku pesmi vrne k izvorni čistosti brezgrešne lepote. Njena izvorna čistost ne potrebuje dodatka iz večnosti, saj je to voda, ki jo je po njegovem prepričanju ustvaril sam Bog. S svojo lepoto spominja na začetke stvarjenja. V Genezi preberemo, da je Bog takoj za svetlobo prvega dne že drugi dan ustvaril vode: »Bodi obok sredi voda in naj loči vode od voda« (Prva Mojzesova, 1,6). V poročilu o stvarjenju se nato nenehno vrstijo vzkliki: »Bog je videl, da je dobro!«

V bogoslovnem semenišču v Gorici je bil Simon Gregorčič odličen študent, zato se je zagotovo spomnil, da tudi po krščanski teologiji, podobno kot pri starih Grkih, Platonu in drugih, že lepota sama vodi k Dobremu, se pravi k Bogu. V izviru Soče vidi tisto vodo, ki še ni skaljena s človeško hudobijo, zato je sama po sebi razkritje in odsev onkrajne lepote. Tako bo tudi lahko zapel:

Krasna si, bistra hči planin,
brdka v prirodni se lepoti.
ko Ti prozornih globočin
nevihte temne srd ne moti –
krasna si, hči planin! (Gregorčič 2002: 44)

Pesnik potemtakem v neokrnjenosti izvira Soče prepozna Stvarnikovo roko in izraža radost, da človek tega čudovitega Božjega daru še ni pokvaril. Zato z veseljem opisuje ostanek raja na zemlji. Navdušen je nad razigranostjo in lahkotnostjo reke; primerja jo s hojo mladostnega dekleta, ki je prav tako čudovita v svoji čistosti in poštenosti. Pesnik, ki vsak dan v bogoslužnih besedilih prebira psalme in tudi preroške izpovedi, ve, da si tudi izvoljeno ljudstvo Nebeškega Jeruzalema ni znalo predstavljati brez rajanja in prepevanja deklic.

Gregorčičevo občudovanje in posebljanje poskočnosti zgornjega toka njegove lju-bljene reke spominja na krščanskega pisatelja iz 3. stoletja Tertulijana, ki je zapisal: *Anima humana christiana est per naturaliter* (človeška duša je po naravi krščanska). Pesnik v svoji personifikaciji Soče ponavlja vzdevek, ki ji ga je dal in jè »hči planin«, ter po vzoru svetopi-

semskega poročila o stvarjenju – »Bog je videl, da je dobro« – ponavlja: »[K]rasna si hči planin!« To pomeni, da je Soča že po svoji naravi nekaj čudežno lepega, nepozabnega.

Iz 1. Mojzesove knjige je znana tudi zgodba o očaku Noetu in vesoljnem potopu, ki predstavlja Božjo kazen za vse zlobne ljudi, s tem pa tudi za njihovo okolje, v katerem biva jo. Gregorčič bo te podobe povodnji in Božjega maščevanja prihranil za konec svoje pesnitive. Toda bodimo pozorni na nadaljevanje besedila o Noetu. V osmem poglavju beremo, kako je, potem ko so vode odtekle, Noe sklenil z Bogom v imenu vseh ljudi in vsega stvarstva Zavezo. Potrditev te Zaveze pa je bila mavrica na nebu, čudovito barvno nebo.

Ko pozorno prebiramo Gregorčičevo pesnitev, ugotovimo, da je tudi pesnik opazil čudovite barve, ki odsevajo v njegovi ljubljeni reki. V njenih valovih uzre »valove zelenomodre«, »temno zeleno planinskih trav«, »vedro višnjevost višav«. V njih se je zlila »rosa sinjega neba in zelenih gora«. Skratka, Soča v svoji poskočnosti ne pozabi odsevati niti lepote vsega stvarstva, skozi katero potuje. Pesnik čuti, da njegova Soča s svojo barvno lepoto združuje zemljo z nebesi.

Toda, zakaj se njeno vodovje takoj, ko zapusti gorovje in pride na plano, tako žalostno upočasni? Pesnik sluti, da Soča kot slovenska hči že izraža pieteto do umrlih, ki so v njej in ob njej preminuli, ki kdaj tudi grobov nimajo, pa moramo vendarle za njimi žalovati. V svoji pesniški intuiciji zaznava morijo velike vojne, nje krutost in neizprosnost. Tok Soče se mu zato zazdi kot »ogromna solza, a še ko solza strašna«. Njene vode tudi v žalosti ne bodo izgubile lepote.

Pesnik s svojo vizionarsko intuicijo zasluti strašnost Soške fronte, ki bo zahtevala toliko nedolžnih žrtev! Grozote intuitivno opisuje na apokaliptičen način. Zato svojo ljubljeno Sočo prosi, naj se spremeni v očiščevalno deročo vodo sveta in naj vzpostavi pravičnost tako, da pomaga pregnati lakomne zavojevalce, ki se polaščajo slovenskih domov; ki uničujejo slovensko pesem in besedo.

Vendar pa Gregorčič tudi v svojih apokaliptičnih slutnjah ne izstopi iz okvirov krščanske simbolike. Medtem ko izvensvetopisemska apokalipsa govori le o grozotah, ki prihajajo, pa svetopisemska apokalipsa hkrati daje tolažbo in upanje na to, da bo mir vendarle enkrat vzpostavljen, saj bo zavladata pravičnost. Gregorčič verjame, da bo prav Soča tista, ki bo vzpostavila pravičnost, zaradi česar vidi v njej simbolno napoved novega sveta, v katerem bo vladalo poštenje.

V ozadju je Gregorčičeva misel, ki jo je v tej pesmi samo nakazal, a ne še docela razvil. Da je namreč Soča voda, ki ima odrešujočo moč, saj vzpostavlja novi svet pravičnosti in izpolnjuje Božjo obljubo, po kateri Bog svojega ljudstva nikoli ne bo zapustil. Da je v slovenski zgodovini bilo trpljenja dovolj in da je napočil čas veselja in radosti, Gregorčič posebej izrazi v pesmi *V pepelnični noči* (Gregorčič 2002: 17), ko pove, da bo naša prihodnost le še blagoslov.

Vsekakor je voda v krščanstvu simbol očiščevanja. Krstna voda pomeni najprej pot k spreobrnjenju in novemu, poštenemu življenju. Hkrati pa je voda krščanski simbol novega

življenja, ki prinaša novo veselje. Oba simbolna pomena neposredno in posredno vstopata tudi v leposlovna dela slovenskih literarnih ustvarjalcev.

Viri in literatura

- AVGUŠTIN, Avrelij, 1978: *Izpovedi*. Prevedel Anton Sovre, priredil Kajetan Gantar. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- GREGORČIČ, Simon, 2002 (1908): *Poezije*. Celje: Celjska Mohorjeva družba (prvi natis Celovec: Družba sv. Mohorja v Celovcu).
- JERUZALEMSKI, Ciril, 2023: *Krstne in mistagoške kateheze*. Prevedla Benjamin Bevc in Sergej Valijev. Ljubljana: Logos.
- KOS, Janko, 2002: *Prešeren in krščanstvo*. Ljubljana: Slovenska matica.
- POUPARD, Paul, 2007: *Dictionnaire des religions: Anciens Slaves*. Pariz: P.U.F.
- PREŠEREN, France, 2022: *Poezije*. Uredila Jure Zupan in Jože Faganel. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- SEVER, Sulpicij, 2017: *Martinovo berilo (Martinellus)*. Prevedla Sibil Gruntar Vilfan in David Movrin, spremna beseda Rajko Bratož in Miran Špelič. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Sveti krst, krščevanje otrok*, 2014. Ljubljana: SŠK.
- Sveto pismo Stare in Nove zaveze*, Standardni prevod, 1997. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije.
- VIGNE, Daniel, 1990: *Le baptême du Christ, onction paradisiaque. Nouvelle Revue théologique* 112 /6. 801–820.